BORBA PROTIV KLIMATSKIH PROMJENA

U ovom se informativnom članku objašnjava razvoj klimatske politike EU-a i mjere donesene za rješavanje problema emisija stakleničkih plinova. Vodeći se međunarodnim ugovorima, kao što su Kyotski protokol i Pariški sporazum, EU je donio širok raspon klimatskih politika, uključujući sustav EU-a za trgovanje emisijama i europski zeleni plan. U njemu se navode mjere poduzete za postizanje EU-ova cilja smanjenja neto emisija stakleničkih plinova za najmanje 55 % do 2030. i postizanja klimatske neutralnosti do 2050.

PRAVNA OSNOVA

Ugovor o funkcioniranju Europske unije (UFEU): u članku 191. borba protiv klimatskih promjena jasno je istaknuta kao cilj politike zaštite okoliša EU-a.

OSNOVNE INFORMACIJE I MEĐUNARODNI KONTEKST

Ljudske aktivnosti kao što su sagorijevanje fosilnih goriva, krčenje šuma i poljoprivreda uzrokuju stvaranje emisija stakleničkih plinova (ugljičnog dioksida (CO_2), metana (CH_4), dušikovog oksida (N_2O) i fluorougljika). Ti staklenički plinovi zadržavaju toplinu koja isparava sa zemljine površine te na taj način uzrokuju globalno zagrijavanje. Prema šestom objedinjenom izvješću o klimatskim promjenama Međuvladinog panela o klimatskim promjenama (IPCC), najbolje procjene porasta prosječne globalne temperature do kraja ovog stoljeća kreću se od 1,4 °C do 4,4 °C.

Globalno zagrijavanje već je dovelo i očekuje se da će dovesti do ekstremnijih vremenskih nepogoda (npr. poplava i suša), otapanja ledenjaka, gubitka biološke raznolikosti, bolesti bilja i pojave nametnika, nestašice hrane i pitke vode, dezertifikacije te posljedičnog raseljavanja ljudi, a taj će se trend nastaviti i u budućnosti. Rizik od ireverzibilnih i katastrofalnih promjena uvelike bi porastao kad bi se temperature uslijed globalnog zagrijavanja povećale za više od 2 °C, pa čak i 1,5 °C, iznad razina iz predindustrijskog doba.

Okvirna konvencija UN-a o klimatskim promjenama (UNFCCC) donesena je 1992. s ciljem „sprečavanja opasnog antropogenog uplitanja u klimatski sustav". Uz Konvenciju o biološkoj raznolikosti i Konvenciju UN-a o suzbijanju dezertifikacije to je bila jedna od triju ključnih konvencija povijesne Konferencije Ujedinjenih naroda o ljudskom okolišu, održane 1992. u Rio de Janeiru u Brazilu. UNFCCC je postao temelj za daljnje međunarodno djelovanje u području klime, kao što je Kyotski protokol, prvi međunarodni ugovor kojim su utvrđeni pravno obavezujući ciljevi za smanjenje emisija stakleničkih plinova. Protokol je usvojen 1997., a ratificirale su ga 192 stranke. Industrijalizirane zemlje obavezale su se smanjiti svoje emisije stakleničkih plinova u skladu s dogovorenim pojedinačnim ciljevima na temelju načela „zajedničke, ali diferencirane odgovornosti i pojedinačne mogućnosti".

Prvi univerzalni pravno obavezujući sporazum za borbu protiv klimatskih promjena donesen je u Parizu 2015. na 21. konferenciji stranaka (COP21) Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama. Pariškim sporazumom porast prosječne

globalne temperature nastoji se zadržati na razini „znatno manjoj" od 2°C, pri čemu se teži zadržati ga na 1,5°C iznad temperatura iz predindustrijskog doba. Kako bi se postigao taj cilj, stranke nastoje što prije postići najvišu razinu globalnih emisija stakleničkih plinova te dosegnuti nultu neto stopu emisija u drugoj polovici ovog stoljeća. Ublažavanje (npr. povećanje upotrebe energije iz obnovljivih izvora) i prilagodba (npr. očuvanje vode, plodored, zaštita od poplava i podizanje svijesti) prepoznati su kao globalni izazovi, kao i važnost rješavanja problema „gubitka i štete" povezanih s negativnim učincima klimatskih promjena. Unija je službeno ratificirala Pariški sporazum 5. listopada 2016., čime je omogućila njegovo stupanje na snagu 4. studenoga 2016.

CILJEVI I POSTIGNUĆA

A. Klimatski ciljevi i okvir politike EU-a

Okvirom klimatske i energetske politike do 2030., koji je pokrenut 2014., prije Pariškog sporazuma, EU se obavezao da će do 2030. smanjiti emisije stakleničkih plinova za najmanje 40 % u odnosu na razine iz 1990., uključujući poboljšanje energetske učinkovitosti i povećanje udjela obnovljivih izvora energije. Okvir do 2030. prati „ciljeve 20-20-20" koje je trebalo ostvariti do 2020. i koje su 2007. odredili čelnici Unije: smanjenje emisija stakleničkih plinova od 20 %, povećanje udjela energije iz obnovljivih izvora u ukupnoj potrošnji energije od 20 % i smanjenje ukupne potrošnje primarne energije od 20 % (u usporedbi s razinama iz 1990.). Svi ti ciljevi preinačeni su u obavezujuće zakonodavne mjere, koje su također bile povezane s ciljevima EU-a u okviru Kyotskog protokola.

Direktiva o sustavu EU-a za trgovanje emisijama (Direktiva (EU) 2003/87/EZ) **uspostavila je** prvo i još uvijek najveće međunarodno tržište ugljika te je ključan politički instrument za borbu protiv klimatskih promjena. Sustav je uspostavljen 2005. i temelji se na načelu „ograničenja i trgovanja": postavlja se granica za ukupnu količinu emisija stakleničkih plinova koje smije ispustiti oko 10 000 postrojenja (tvornica, elektrana, itd.) obuhvaćenih sustavom. Svako postrojenje kupuje ili dobiva „emisijske jedinice", koje države članice nude na javnoj dražbi. Neiskorištenim jedinicama, od kojih svaka odgovara jednoj toni CO_2, može se trgovati s ostalim postrojenjima. Tijekom vremena ukupni broj jedinica postupno se smanjuje. Dva fonda EU-a osnovana su posebno za djelovanje u području klime: fond za modernizaciju radi poboljšanja energetske učinkovitosti i fond za inovacije i potporu inovativnim energetskim tehnologijama. Osim toga, Švicarska i EU postigli su dogovor oko povezivanja svojih sustava trgovanja emisijama.

Emisije iz sektora koji nisu obuhvaćeni sustavom trgovanja emisijama, kao npr. cestovni promet, gospodarenje otpadom, poljoprivreda i gradnja, podliježu obavezujućim godišnjim ciljnim vrijednostima smanjenja emisija stakleničkih plinova za svaku državu članicu, u skladu s Uredbom o raspodjeli tereta (Uredba (EU) 2018/842). Parlament i Vijeće postigli su dogovor oko ciljnih vrijednosti za razdoblje od 2021. do 2030. kako bi doprinijeli postizanju smanjenja emisija stakleničkih plinova od 30 % u EU-u iz tih sektora u odnosu na 2005. godinu i ostvarenju ciljeva Pariškog sporazuma. Nadalje, Uredbom o sektoru korištenja zemljišta, prenamjene zemljišta i šumarstva (Uredba (EU) 2018/841) od svake se države članice zahtijeva da osigura da emisije iz korištenja zemljišta, prenamjene zemljišta i šumarstva ne premašuju uklanjanja. Drugim riječima,

šumama, obradivim zemljištima i travnjacima upravljat će se na održiv način kako bi se apsorbirala što veća količina emisija stakleničkih plinova iz atmosfere, a u najmanju ruku ona količina koju dotični sektor proizvodi („pravilo o neutralnoj ili pozitivnoj bilanci”), čime će se ostvariti važan doprinos borbi protiv klimatskih promjena.

Direktivom o energiji iz obnovljivih izvora (Direktiva (EU) 2018/2001) nastoji se osigurati da do 2030. obnovljive energije kao što su solarna energija, energija vjetra, hidroelektrane i biomasa čine početni cilj od najmanje 32 % ukupne potrošnje energije u EU-u u pogledu proizvodnje električne energije, prometa, grijanja i hlađenja. Svaka država članica mora donijeti vlastiti nacionalni akcijski plan za obnovljivu energiju koji uključuje sektorske ciljne vrijednosti.

Revidiranom Direktivom o energetskoj učinkovitosti (Direktiva (EU) 2018/2002) utvrđen je cilj povećanja energetske učinkovitosti za EU od 32,5 % do 2030., s klauzulom o reviziji koja će omogućiti određivanje više vrijednosti spomenutog cilja. Osim toga, tada revidiranom Direktivom o energetskim svojstvima zgrada (Direktiva (EU) 2018/844), obuhvaćene su mjere za ubrzanje stope obnove zgrada i prelaska na energetski učinkovitije sustave i inteligentne sustave upravljanja energijom. Taj je okvir u međuvremenu zamijenjen ambicioznijim ciljevima.

Uredbom o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime (Uredba (EU) 2018/1999) provodi se transparentan postupak upravljanja za praćenje napretka u ostvarivanju ciljeva klimatske i energetske politike EU-a, uključujući pravila o praćenju i izvješćivanju. Države članice obavezne su donijeti integrirane nacionalne klimatske i energetske planove za razdoblje 2021.–2030. Postupak upravljanja otvara i mogućnost ažuriranja planova svake dvije godine kako bi se njima u obzir uzelo stečeno iskustvo te iskoristile nove mogućnosti do kraja desetljeća.

Direktivom o geološkom skladištenju ugljikova dioksida (Direktiva 2009/31/EZ) uspostavljen je pravni okvir za tehnologiju hvatanja i skladištenja ugljika kojom se CO_2 izdvaja iz atmosferskih emisija (koje su posljedica industrijskih postupaka), komprimira i prenosi do odredišta na kojima se može skladištiti. U skladu s Međuvladinim panelom o klimatskim promjenama tim bi se postupkom moglo ukloniti 80–90 % emisija CO_2 iz elektrana na fosilna goriva. No provedba planiranih demonstracijskih projekata u Europi teža je nego što se isprva predviđalo, pri čemu visoki troškovi predstavljaju jednu od glavnih prepreka.

U standardnim vrijednostima emisija CO_2 za nove osobne automobile registrirane u EU-u (Uredba (EU) 2019/631) utvrđena su ograničenja s kojima se takva vozila moraju uskladiti od 2021., s ciljnom vrijednošću za cijeli vozni park EU-a od 95 g CO_2/km za automobile. Cilj Direktive o kvaliteti goriva (Direktiva (EU) 2015/1513) bio je smanjenje intenziteta emisija stakleničkih plinova u gorivima za 6 % do 2020. godine, a to se, među ostalim, trebalo postići upotrebom biogoriva, za koja je također trebalo ispuniti određene kriterije u pogledu održivosti.

Uredbom o praćenju emisija CO_2 iz brodova, izvješćivanju o njima i njihovoj verifikaciji (Uredba (EU) 2015/757) obavezuje se velike brodove da prate provjerene emisije CO_2 koje otpuštaju na putu prema lukama EU-a, unutar njih i na odlasku, zajedno s drugim relevantnim informacijama.

Nakon zabrana klorofluorougljika (CFC) 1980-ih, čiji je cilj bio zaustavljanje uništavanja ozonskog omotača, danas se kao zamjena u velikom broju industrijskih primjena, primjerice rashlađivanju i hlađenju, upotrebljavaju fluorirani plinovi (fluorirani staklenički plinovi) jer oni ne uništavaju ozonski omotač. No njihov bi potencijal za globalno zagrijavanje mogao biti do 25 000 puta veći od potencijala koji ima CO_2. Cilj je Uredbe o upotrebi fluoriranih stakleničkih plinova (Uredba (EU) br. 517/2014) kontrolirati ih i zabraniti njihovu upotrebu u novim uređajima za rashlađivanje te hladnjacima u razdoblju 2022.–2025., čime se zadaje tempo njihovom postupnom ukidanju na globalnoj razini.

B. Europski zeleni plan i paket „Spremni za 55 %”

Komisija je 2019. predstavila europski zeleni plan, ambiciozan paket mjera osmišljenih kako bi EU do 2050. godine ostvario cilj ugljične neutralnosti. Te mjere, koje dopunjuje okvirni plan ključnih djelovanja za provedbu europskog zelenog plana, kreću se od ambicioznog smanjenja emisija do ulaganja u najsuvremenija istraživanja i inovacije te očuvanja prirodnog okoliša Europe. Cilj je europskog zelenog plana, koji bi pratila ulaganja u zelene tehnologije, održiva rješenja i nova poduzeća, djelovati kao nova strategija rasta EU-a kojom će se EU preobraziti u održivo i konkurentno gospodarstvo. Sudjelovanje i predanost javnosti i svih dionika bili su ključni za njegov uspjeh.

Među ključnim mjerama donesenima u okviru europskog zelenog plana je i Europski zakon o klimi (Uredba (EU) 2021/1119), kojim se namjerava ostvariti cilj klimatske neutralnosti EU-a do 2050. Konkretno, njime se predviđa povećanje cilja zacrtanog za 2030. u pogledu smanjenja emisija stakleničkih plinova na najmanje 55 % u odnosu na razine iz 1990. Osim toga, u usvojene mjere ubraja se i Fond za pravednu tranziciju te revidirane smjernice za transeuropsku energetsku infrastrukturu. Komisija je objavila i komunikacije o: planu ulaganja za održivu Europu, europskom sporazumu o klimi, strategiji EU-a za integraciju energetskog sustava i strategiji za vodik za klimatski neutralnu Europu, kao i novu strategiju EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama.

Komisija je 2021. predstavila paket zakonodavnih prijedloga nazvan „Spremni za 55 %”. Sastoji se od novih zakona i izmjena postojećeg zakonodavstva, a cilj mu je osigurati da EU ispuni svoj cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova za 55 % do 2030. i postigne transformacijske promjene koje su potrebne u cijelom gospodarstvu, društvu i industriji na putu prema postizanju klimatske neutralnosti do 2050.

C. Razvoj zakonodavstva u novije vrijeme

Parlament i Vijeće u prosincu 2022. postigli su dogovor o ambicioznijim mjerama za reformu sustava trgovanja emisijama: cilj smanjenja emisija za 62 % do 2030. u odnosu na razine iz 2005. Paketom „Spremni za 55 %” poboljšani su i fondovi za modernizaciju i inovacije te je uveden novi mehanizam za prilagodbu ugljika na granicama (CBAM) kako bi se suzbilo istjecanje ugljika, odnosno rizik od premještanja proizvodnje u sektorima obuhvaćenima ETS-om izvan EU-a zbog troškova sudjelovanja u ETS-u.

Godine 2023. ETS je proširen na djelatnosti pomorskog prometa te su utvrđeni zahtjevi za čišća goriva za zrakoplovni i pomorski sektor. Uredbom o upotrebi obnovljivih i niskougljičnih goriva u pomorskom prometu (Uredba (EU) 2023/1805) nastoji se smanjiti emisije iz pomorskog prometa za 20 % do 2035. i za 80 % do 2050. Nadalje, najmanje 2 % brodskih goriva EU-a morat će se do 2030. proizvoditi iz obnovljivih goriva

nebiološkog podrijetla. Kad je riječ o zrakoplovstvu, 2 % goriva moralo je postati održivo do 2025. (6 % do 2030. i 70 % do 2050.). Od 2030. 1,2 % goriva moraju biti i sintetička goriva, a taj udio do 2050. mora porasti na 35 %.

Emisije u zrakoplovstvu obuhvaćene su i sustavom trgovanja emisijama (Direktiva (EU) 2023/958 u pogledu doprinosa zrakoplovstva Unijinu cilju smanjenja emisija), iako je trenutačno izuzeće za međukontinentalne letove produljeno do početka 2027. Prva faza Programa za neutralizaciju i smanjenje emisija ugljika za međunarodno zrakoplovstvo u okviru Međunarodne organizacije civilnog zrakoplovstva započela je 2024.

Izmijenjenom Uredbom o raspodjeli tereta (Uredba (EU) 2023/857) provodi se zajedničko smanjenje emisija od 40 % za sve relevantne sektore do 2030. u odnosu na razine iz 2005., s revidiranim ciljem za svaku državu članicu. Kako bi se državama članicama pružila potpora u njihovim nastojanjima da smanje emisije iz zgrada, cestovnog prometa i određenih industrijskih sektora, dogovoren je novi zasebni sustav trgovanja emisijama — ETS2 (predstavljen u Direktivi (EU) 2023/959), koji će se pokrenuti 2027. ETS2 popraćen je novim Socijalnim fondom za klimatsku politiku kako bi se smanjili njegovi mogući troškovi za najpogođenije ranjive skupine.

Nadalje, izmijenjenom Uredbom o sektoru korištenja zemljišta, prenamjene zemljišta i šumarstva (Uredba (EU) 2023/839), utvrđuje se novi cilj za 2030. za povećanje ponora ugljika u EU-u za 15 %.

Revizijom Direktive o energetskoj učinkovitosti (Direktiva (EU) 2023/1791) utvrđen je ambiciozan cilj u pogledu energetske učinkovitosti EU-a prema kojem se do 2030. krajnja potrošnja energije u usporedbi s 2020. treba smanjiti za 11,7 %. U ažuriranoj Direktivi o energiji iz obnovljivih izvora (Direktiva (EU) 2023/2413) opći cilj za obnovljive izvore energije u kombinaciji izvora energije u EU-u povećan je na 42,5 % kako bi se ubrzalo njihovo uvođenje. Revizijom Direktive o energetskim svojstvima zgrada ažurira se postojeći regulatorni okvir i državama članicama pruža fleksibilnost potrebna kako bi se uzele u obzir razlike u fondu zgrada diljem Europe. Revidiranom direktivom utvrđuju se novi ambiciozni ciljevi: sve nove zgrade trebale bi do 2030. imati nultu stopu emisija, a nove zgrade u kojima se koristi javni sektor ili su u njegovom vlasništvu trebale bi do 2028. imati nultu stopu emisija. Svaka država članica utvrdit će nacionalnu putanju za smanjenje potrošnje prosječne primarne energije stambenih zgrada za 16 % do 2030. i za 20–22 % do 2035.

Metan je drugi najveći uzročnik klimatskih promjena nakon CO_2. Stoga je rješavanje problema emisija metana ključno za postizanje naših klimatskih ciljeva za 2030. i cilja klimatske neutralnosti do 2050. Uredbom o smanjenju emisija metana u energetskom sektoru (Uredba (EU) 2024/1787) industrije plina, nafte i ugljena obavezuju se na pravilno mjerenje, praćenje i provjeravanje svojih emisija metana te izvješćivanje o njima, kao i na poduzimanje mjera za njihovo smanjenje.

Kako bi se do 2030. uštedjelo 40 milijuna tona emisija CO_2, revidiranom Uredbom o fluoriranim stakleničkim plinovima (Uredba (EU) 2024/573) u potpunosti će se zabraniti fluorougljikovodici od 2050., nakon što se 2025. znatno smanjila njihova dostupnost. Osim toga, Uredbom o tvarima koje oštećuju ozonski sloj (Uredba (EU) 2024/590) uvode se strože i pojednostavnjene mjere za ukidanje preostale upotrebe takvih tvari u EU-u.

Komisija je 2022. donijela prijedlog o dobrovoljnom okviru EU-a za certifikaciju uklanjanja ugljika. Uredbom koja je uslijedila (Uredba (EU) 2024/3012) uvodi se, među ostalim, okvir za certifikaciju trajnog uklanjanja ugljika, sekvestraciju ugljika u poljoprivredi i skladištenja ugljika u proizvodima. Cilj joj je i olakšati ulaganja u inovativne tehnologije uklanjanja ugljika i održiva rješenja za sekvestraciju ugljika u poljoprivredi te riješiti problem manipulativnog zelenog marketinga.

U travnju 2023. Parlament i Vijeće donijeli su Uredbu o utvrđivanju standardnih vrijednosti emisija CO_2 za automobile i kombije (Uredba (EU) 2023/851). U njoj se utvrđuje ciljna vrijednost smanjenja emisija za cijeli vozni park EU-a od 55 % za nove automobile i 50 % za nove kombije do 2030. Također je uveden cilj smanjenja emisija CO_2 za 30 % za nove kamione, s prijelaznim ciljem od 15 % do 2025. Parlament i Vijeće u travnju 2024. donijeli su nova pravila za smanjenje emisija iz osobnih automobila, kombija, autobusa, kamiona i prikolica. Komisija je 1. travnja 2025. predložila ciljanu izmjenu uredbe iz 2023. godine o utvrđivanju standardnih vrijednosti emisija CO_2 za nove automobile i kombije kako bi se proizvođačima automobila omogućila veća fleksibilnost u usklađivanju s ciljnim vrijednostima za CO_2 za 2025., 2026. i 2027.

Komisija je u veljači 2025. predstavila plan za čistu industriju, čiji je cilj objediniti klimatska pitanja i konkurentnost u okviru sveobuhvatne strategije rasta. Osim toga, predstavljen je novi paket prijedloga za pojednostavnjenje pravila EU-a, poticanje konkurentnosti i otvaranje dodatnih kapaciteta za ulaganja.

Komisija je u srpnju 2025. predložila izmjenu Europskog zakona o klimi, i to s klimatskim ciljem EU-a za 2040. kao prijelaznim korakom prema postizanju ciljeva klimatske neutralnosti do 2050. U njoj se preporučuje smanjenje neto emisija stakleničkih plinova EU-a za 90 % do 2040. u odnosu na razine iz 1990. Nakon pregovora Vijeće je 5. studenoga 2025. postiglo dogovor o glavnom cilju od 90 %, koji obuhvaća domaće smanjenje neto emisija stakleničkih plinova u EU-u za 85 % i mogućnost upotrebe visokokvalitetnih međunarodnih jedinica emisija ugljika za do 5 % neto emisija EU-a. Izmjena Europskog zakona o klimi, kojom se utvrđuje prijelazni klimatski cilj EU-a za 2040., stupila je na snagu u travnju 2026.

ULOGA EUROPSKOG PARLAMENTA

Kad je riječ o klimatskoj politici, Parlament se pri sudjelovanju u međuinstitucijskim pregovorima s Vijećem kao suzakonodavcem tradicionalno zalagao za ambicioznost djelovanja EU-a.

U rezoluciji iz 2015. naslovljenoj „Put prema novom međunarodnom sporazumu o klimi u Parizu”, s obzirom na Pariški sporazum postignut na konferenciji COP21, Parlament je pozvao na donošenje ambicioznog, globalnog, pravno obavezujućeg sporazuma kojim bi se porast temperature ograničio na manje od 2 °C. Parlament je također ponovio hitnu potrebu za „učinkovitom regulacijom i ograničavanjem emisija u međunarodnom zračnom i pomorskom prometu”.

Na povijesnom glasanju u listopadu 2016. Parlament je dao suglasnost za ratifikaciju Pariškog sporazuma od strane EU-a, što je omogućilo stupanje sporazuma na snagu.

Imajući u vidu konferenciju COP24 održanu u prosincu 2018., Parlament je u rezoluciji od 25. listopada 2018. pozvao na povećanje cilja EU-a u pogledu smanjenja emisija

stakleničkih plinova za 55 % do 2030. Osim toga, Parlament smatra da bi se teške i vrlo vjerojatno nepovratne posljedice porasta globalne temperature od 2 °C mogle izbjeći ako se usmjerimo na ambicioznji cilj od 1,5 °C postavljen u Parizu. U tom bi se slučaju rastuće globalne emisije stakleničkih plinova morale najkasnije do 2050. godine spustiti na neto nultu razinu. Zbog toga je također pozvao Komisiju da predloži dugoročnu strategiju EU-a za postizanje nulte neto stope emisija stakleničkih plinova do sredine stoljeća. Komisija je taj zahtjev 2019. postavila kao jedan od ciljeva europskog zelenog plana.

Godine 2018. Parlament je donio Rezoluciju o klimatskoj diplomaciji EU-a, u kojoj je istaknuto da Unija mora biti predvodnik u borbi protiv klimatskih promjena i sprečavanju sukoba. U njoj se naglašava da bi trebalo ojačati diplomatske kapacitete EU-a kako bi se promicalo djelovanje u području klime na globalnoj razini, podržala provedba Pariškog sporazuma i spriječili sukobi povezani s klimatskim promjenama.

Godine 2019. Parlament je proglasio klimatsku krizu i pozvao sve države članice da se obavežu na ostvarivanje nulte neto stope emisija stakleničkih plinova do 2050. Parlament je također pozvao Komisiju da osigura potpunu usklađenost svih relevantnih zakonodavnih i proračunskih prijedloga s ciljem ograničavanja globalnog zatopljenja ispod 1,5 °C.

Parlament je 2020. donio pregovarački mandat o Europskom zakonu o klimi te zatražio da se cilj smanjenja emisija do 2030. poveća na 60 %. Iako je međuinstitucijskim sporazumom postignutim 21. travnja 2021. između Parlamenta i Vijeća potvrđen cilj od 55 % koji je predložila Komisija, Parlament je uspio dodatno naglasiti ulogu i doprinos uklanjanja ugljika, što znači da bi se taj cilj mogao povećati na 57 %. Nadalje, u skladu s mandatom Parlamenta, od Komisije je zatraženo da podnese prijedlog cilja za 2040. godinu najkasnije šest mjeseci nakon prvoga globalnog pregleda stanja u skladu s Pariškim sporazumom, uzimajući u obzir predviđeni okvirni proračun EU-a za smanjenje emisija stakleničkih plinova. Naposljetku je, s obzirom na važnost neovisnih znanstvenih savjetovanja, na prijedlog Parlamenta osnovan Europski znanstveni savjetodavni odbor za klimatske promjene koji će ocjenjivati dosljednost politika i pratiti postignuti napredak. U izvješću iz lipnja 2023. o klimatskim ciljevima i proračunu za smanjenje emisija stakleničkih plinova Europski znanstveni savjetodavni odbor za klimatske promjene institucijama EU-a dostavio je znanstveno utemeljenu procjenu klimatskog cilja za 2040. i „proračuna" EU-a za smanjenje emisija stakleničkih plinova (kumulativne emisije koje se ne smiju premašiti) za razdoblje 2030.–2050. U skladu s tim izvješćem EU mora težiti smanjenju neto emisija za 90–95 % do 2040. u odnosu na razine iz 1990.

U rujnu 2022. Parlament je donio Rezoluciju o posljedicama suše, požara i drugih ekstremnih vremenskih uvjeta. Cilj joj je dodatno ojačati napore EU-a u borbi protiv klimatskih promjena.

U Rezoluciji iz 2023. o konferenciji COP28 u Dubaiju Parlament je pozvao na povećanje doprinosa za klimatski fond, ukidanje svih subvencija za fosilna goriva najkasnije do 2025., kao i na utrostručenje energije iz obnovljivih izvora i udvostručenje energetske učinkovitosti do 2030. Nadalje, prepoznao je veze između gubitka biološke raznolikosti i klimatskih promjena te naglasio važnost obnove prirode.

U Rezoluciji iz 2024. o konferenciji COP29 u Bakuu Parlament je pozvao sve zemlje da postignu dogovor o novom zajedničkom kvantificiranom cilju za financiranje borbe protiv klimatskih promjena nakon 2025. Također ih je potaknuo da postupno ukinu sve izravne i neizravne subvencije za fosilna goriva te da umjesto toga ta sredstva preraspodijele za djelovanje u području klime.

U Rezoluciji iz 2025. o konferenciji COP30 u Belému (Brazil) Parlament je naglasio potrebu da EU ostane predvodnik u međunarodnim pregovorima o klimi te je naglasio da svi sektori moraju doprinijeti smanjenju emisija i postizanju klimatske neutralnosti. Naglasio je potrebu da EU nastavi postavljati ambiciozne ciljeve za svoju klimatsku politiku, u skladu s dogovorenim ciljevima EU-a i međunarodnim ciljevima, te da prednost da troškovnoj učinkovitosti, konkurentnosti europskoga gospodarstva, socijalnoj uključenosti i visokoj razini zaštite okoliša. Zastupnici žele da sve države daju svoj doprinos u osiguravanju odgovarajućih financijskih sredstava za borbu protiv klimatskih promjena, rješavanju dužničkih kriza u mnogim zemljama osjetljivima na klimatske promjene i pojednostavnjenju postupaka financiranja borbe protiv klimatskih promjena za zemlje u razvoju.

U rezoluciji se ponovno ističe hitna potreba da EU okonča svoju ovisnost o fosilnim gorivima, postupno ukine povezane subvencije i ubrza svoju energetsku tranziciju. Međunarodna zajednica također je pozvana da obrati veću pozornost utjecaju sukoba na klimu.

Ovaj informativni članak pripremio je Resorni odjel Europskog parlamenta za transformaciju, inovacije i zdravlje. Više informacija o ovoj temi dostupno je na internetskim stranicama Odbora za okoliš, klimu i sigurnost hrane.

Kristi Polluveer
05/2026